

Muzikinio ugdymo tobulinimas taikant inovatyvius metodus

Asta Rauduvaitė

Lietuvos edukologijos universitetas, Ugdymo mokslų fakultetas, Muzikos katedra,
Studentų g. 39, LT-08106 Vilnius, el. paštas asta.rauduvaitė@leu.lt

Anotacija. Straipsnyje aptariamos muzikinio ugdymo tobulinimo galimybės taikant inovatyvius asmeninės prasmės ir emocinio imitavimo metodus: pagrindžiamas šio proceso aktualumas plėtojant jaunesniojo mokyklinio amžiaus mokinių vertybines nuostatas bei integruojant populiariąją muziką pedagoginės minties raidos teorijų kontekste, remiantis tyrimo rezultatais aptariamos mokinių muzikinės veiklos, vertybinių nuostatų formavimosi sąsajos, tobulinimo galimybės šiandienos mokykloje.

Esminiai žodžiai: *inovatyvūs metodai, vertybinės nuostatos, populiarioji muzika.*

Įvadas

Aktualumas. Šiuolaikinėje pedagogikos teorijoje ir praktikoje vis labiau įsitvirtina siekiamybė atsakyti į XXI a. keliamus iššūkius – įgyvendinti mokymąsi visą gyvenimą, užtikrinti ugdymo kokybę, parengti žmogų gyvenimui ir sėkmingai profesinei veiklai sparčiai kintant socialinėms ir kultūrinėms sąlygoms. Anot M. Barkauskaitės (2006), švietimas yra pagrindinė šiandienos lietuvių visuomenę modernizuojanti jėga, būtina kiekvieno žmogaus gyvenimo sėkmės prielaida. Šiame kontekste ypatingą vietą užima asmens savarankiškumas, jo dorinė branda ir įvairialypė šiuolaikinė kompetencija. Todėl švietimas šiandien suvokiamas kaip vienas kertinių Europos Sąjungos vidaus politikos prioritetų, o žmonių išsilavinimas, jų žinios ir kompetencijos – kaip raktas į kokybišką Europos ateitį.

Pasirinktos problemos aktualumą rodo mokinių domėjimasis populiariąja muzika ir pakankamai prieštaringai vertinamas jos poveikis pradinių klasių mokiniams. Šiuo muzikos poveikio edukacinių galimybių pritaikomumu daugiau domisi kitų šalių mokslininkai

(Boal-Palheiros, Hargreaves, 2001; Soderman, Folkestad, 2004; Vakeva, 2006; Green, 2006; Davis, Blair, 2011; Swanwuik, 2012; Mantie, 2013 ir kt.). Lietuvoje nemažai dėmesio skiriama bendrųjų vertybinių nuostatų plėtotei (Jonilienė, 2008; Aramavičiūtė, 2009 ir kt.), gvilde-namos bendrojo muzikinio ugdymo aktualijos (Piličiauskas, 1998; Girdzijauskas, 2012; Sakadolskienė, 2012; Vitkauskas et al., 2012 ir kt.). Šaltinių analizė leidžia suformuluoti vieną aktualių šiuolaikinės muzikos pedagogikos problemų – jaunesniojo mokyklinio amžiaus mokinių vertybinių nuostatų ugdymas integruojant ir plėtojant populiariąją muziką.

Tyrimo objektas – jaunesniojo mokyklinio amžiaus mokinių muzikinis ugdymas.

Tyrimo tikslas – atskleisti muzikinio ugdymo tobulinimo galimybes naudojant inovatyvius metodus bei integruojant į šį procesą populiariąją muziką.

Tyrimo uždaviniai: 1) remiantis mokslinė literatūra atskleisti muzikinio ugdymo kai kuriuos pedagoginius aspektus puoselėjant vertybines nuostatas ir plėtojant populiariąją muziką pedagoginės minties raidos kontekste; 2) pateikti jaunesniojo mokyklinio amžiaus mokinių muzikinio ugdymo tobulinimo pedagogines prielaidas pritaikant populiariąją muziką.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros ir dokumentų analizė, ugdymo(si) projektas, anketinė apklausa, statistinė tyrimo duomenų analizė.

Tyrimo organizavimas ir metodika. Ugdymo projektas atliktas pradinėse klasėse. Jo vykdymo metu svarbia buvo laikoma A. Piličiausko (1998) idėja – asmeninės prasmės metodas bei laikomasi nuostatos, kad emocinis išgyvenimas / emocinė pajauta – svarbi muzikos pažinimo grandis. Ne mažiau svarbus ir L. Navickienės (2005) emocinio imitavimo metodas – mokinių muzikalumo ir muzikinių gebėjimų bei saviugdos skatinimo būdas, imituojant kūrinio emocijų intonacijų arba menamo herojaus išgyvenimų turinį. Ugdymo(si) projekto metu buvo siekiama, kad patirti populiariosios muzikos muzikiniai išgyvenimai skatintų žavėtis humaniškomis vertybėmis, motyvuotų dorinei brandai, gėrio ir grožio pajautai. Atsižvelgiant į mokinių muzikinius interesus ir siekiant, kad jų mėgstamų kūrinių nuotaika stiprintų išgyvenimų įtaigumą, buvo parinkti charakteringi kūriniai. Laikomasi nuostatos, kad verbalizacija, arba išgyvenimų įvardijimas, yra svarbi pedagoginė priemonė muzikos poveikiui pažinti, kartu parodanti mokinių gebėjimą reaguoti į muzikos intonavimą, patį percepcijos procesą daro kontroliuojamą, o jo turinį – materialų (Pruskus, 2005). Be to, atlikta mokinių anketinė apklausa siekiant nustatyti mokinių muzikinės veiklos, požiūrio į populiariąją muziką ir vertybinių nuostatų formavimosi sąsajas.

Muzikinio ugdymo pedagoginiai aspektai. Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosiose programose (2009) nusakant ugdymo kryptį teigiama, kad ugdymo turinys atliepia naujus švietimui iškilusius iššūkius – sparčią socialinio ir ekonominio gyvenimo kaitą ir besiplečiančias galimybes įgyvendinti švietimo naujoves. Šiame kontekste mokiniams svarbu įgyti jiems būtiną žinojimą ir supratimą, išsiugdyti esminius gebėjimus ir vertybines nuostatas. Ugdymo(si) projekte svarbia laikyta asmeninės prasmės pedagoginė idėja atskleidžiama įprasminta kai kurių pedagoginės raidos teorijų kontekstuose.

Pedagoginės minties raidai didelę reikšmę turėjo J. A. Komenskio (1975) „Didžiojoje didaktikoje“ suformuluota „aukso taisyklė“, kad nieko nėra sąmonėje, ko pirmiau nebūtų buvę pojūčiuose. Jo suponuota samprata apie muziką kaip vieną iš veiksmų, padedančių ugdyti asmenybės savybes, rėmėsi daugelis vėlesnių pasekėjų. Ž. Ž. Ruso (*J. J. Rousseau*, 1961) švietimo koncepcijoje teigiama, kad vaikams parenkama muzika turėtų būti išraiškinga, suprantama, įdomi, nes ji esanti efektyvus būdas giliausioms emocijoms išreikšti gryna ir paprasta forma. J. H. Pestalocis (1989) iš esmės praplėtė pradinės mokyklos mokymo planą, sukūrė naują mokymo metodiką. Jo dėka muzika buvo įtraukta į pradinių mokyklų mokymo planus, atliko svarbų vaidmenį palaikant vaikų emocinę harmoniją. Žvelgiant į šių dienų siekius, nors tik paauglystėje, kaip teigia V. Aramavičiūtė (2005), geriau įprasminamos dvasinės vertybės stiprėjant jaunimo jautrumui šioms vertybėms, vis dėlto labai svarbu jau vaikystėje išmokti skirti, kas yra „bloga“ ar „gera“, „gražu“ ar „negražu“, ir siekti kuo aukštesnio vertybių suvokimo ir įsisąmoninimo lygmens.

Šiuolaikinės visuomenės modernizavimo procesas kuria vis daugiau prielaidų vertybes atspindėti pinigine išraiška, skatina prasmių „eroziją“, vertybių konfliktą, o asmeniniu aspektu prasiskverbia į individo tapatumo formavimąsi bei raišką. Todėl ugdymas pirmiausia yra suprantamas kaip pažinimas – dialogas tarp mokinio ir mokytojo, kai tikrovė aiškinamasi lyg problema, susivienijama norint pažinti drauge tam tikrą vertybę (Arends, 1998; Hargreaves, 1999; Freire, 2000; Wedeen et al., 2005; O’Sullivan, 2006). M. Fulano (*M. Fullan*, 1998, p. 24) nuomone, mokykla yra institucija, vaidinanti svarbų vaidmenį ugdant išsilavinusius žmones, „kurie sugeba suprasti tiesą, grožį ir teisingumą ir, tuo remdamiesi, vertina savo ir visuomenės dorybes bei trūkumus“. Pagal tai muzikos mokytojas suprantamas kaip ugdymo pokyčių ir visuomenės gerinimo procesų tarpininkas, gebantis muzikinio ugdymo turinio kaitos situaciją suvokti šiuolaikinės muzikinės kultūros kontekste.

N. M. Grendstado (*N. M. Grendstad*, 1999) pastebėjimu, žadinant mokinių smalsumą, domėjimąsi dėstoma medžiaga, skatinant pažinti save, į mokymo procesą turėtų būti įtraukiami besimokančiojo jausmai, vaizduotė, kūno kalba. B. A. Johanseno (*B. A. Johansen*), A. L. ir J. Ratų (*A. L. ir J. Rathe*, 1999) nuomone, svarbiausia sužadinti minčių, žodžių, jausmų, siekių bei veiksmų grožio troškimą. Vadinasi, kad mokiniai atrastų ko nors prasmę, būtinas jų asmeninis santykis su tuo dalyku, t. y. jei muzikos poreikio tenkinimas netampa veiklos motyvu, mokinys nenori sąveikauti su muzika, ugdymas neduoda norimų rezultatų. Sėkmingas jis taps tuomet, jei mokinys suvoks muzikinio ugdymo teikiamą asmeninę naudą, patirs malonumą, tai skatins paties mokinio norą mokytis, žadins jo susidomėjimą bei sudarys galimybę suteikti muzikinei veiklai prasmingumą. Ugdymo(si) projekto metu, mokiniai norėdami suprasti populiariosios muzikos priemonėmis išreiškiamą žmonių vidinį pasaulį, pasikliaudami vaizduote, jausmais, klausydamiesi pasakojimo, dalyvaudami dialoge, mokėsi išreikšti savo, išklausti kito nuomonę, atrasti kasdienio gyvenimo vertybes.

Ugdymo(si) projekto kontekste aktuali buvo V. Suchomlinskio (1978, p. 189) pedagoginė mintis, jog „muzika ir dorovingumas – problema, laukianti išsamaus nagrinėjimo ir tyrimo“. Muzika atveria vaikui pasaulio grožį, todėl ji yra galinga priemonė moraliniam nekultūringumui gydyti. Prieš klausantis muzikos, autorius rekomenduoja pateikti pasakojimą – įvadą į kūrinį (apie tikrovę ar fantastinius vaizdus), kuris parengtų mokinių suvokti kūrinį. Įvadinis pasakojimas turėtų žadinti jausmus, padėti kurti vaizdinius, aktyvinti mąstymą. Autoriaus išvalgomis, muzikos klausymasis gali tapti giliu minties šaltiniu. Taigi projekto metu muzikinę veiklą aktyvino informatyvių ir lakoniškų klausimų komplektas, apimantis įvairias mokinių gyvenimo sritis ir aktualias jų problemas. Verbalizuodami patirtus muzikinius įspūdžius, mokiniai jiems suteikė asociacijų reikšmes, kurios tuo metu jiems aktualios, reikšmingos ar pageidaujamos, atspindėjo jų emocinę būseną, gyvenimišką patirtį. Kartu eksponavo mokinio, kaip suvokėjo, pastangas gilinti savo žinias, tobulinti charakterį, elgseną, gyvenimo būdą, mokytojui nurodė ugdymo proceso planavimo, modeliavimo, vertinimo kryptis. Pratęsiant mintį, pasak E. Džensin (*E. Jensen*, 1999), sėkmingo mokymo – minčių bei elgesio paslaptis priklauso nuo to, kaip pedagogas geba „įeiti į mokinio pasaulį“. Geriausiai įsisąmoninama tuomet, kai veikia daugybė multisensorinių stimulų, kai dalyvauja klausos, regos, kinesteziniai pojūčiai. Dėl to populiarioji muzika gali veikti vaiko psichinę ir fiziologinę būseną. E. Džensin (1999, p. 191) teigia, kad muzika gali keisti mokinių elgseną, ji sukelia įkvėpimo būseną – stimuliuoja protą, didina dėmesingumą ir susikaupimą, sužadina ankstesnius potyrius, apeliuoja į kultūrinės grupės vertybes, skatina kūrybiškumą, sukelia džiaugsmą, padeda atsipalaiduoti. Šiame kontekste projekto metu aktualu buvo apsvaistinti ir parinkti muziką, kuri padėtų siekti numatytų teigiamų ugdymo(si) rezultatų ir būtų tarsi „tiltas“ tarp mokinių ir pedagogo, harmonizuotų tarpusavio santykius, netaptų priemone skonio skirtumams ryškinti.

Kiekviename amžiaus tarpsnyje vyksta vertybių pažintinių, emocinių ir elgesio komponentų internalizacija. Bet, kaip teigia tyrėjai H. Hubertas (*H. Hubert*) ir K. Stiegeris (*K. Stieger*), pagal amžių keičiasi šių veiksmų reikšmingumo centrai: kai formuojasi 1–7 metų vaiko pažiūros, tada centre atsiduria funkciniai, arba elgesio, veiksniai, 7–14 metų – emociniai ir 14–21 metų – pažintiniai (Aramavičiūtė, 2005). Vaikystėje vertybių internalizacija daugiausia siejasi su veikla ir ją lydintiomis emocijomis. Tai patvirtina, kad jaunesniojo mokyklinio amžiaus mokinių interesas klausytis tam tikros muzikos ar ją atlikti ypač priklauso nuo trokštamų specifinių išgyvenimų, susijusių su pamėgtų emocijų trauka bei atitinkamų vertybių pasirinkimu.

Pažymėtina, kad Lietuvoje vertybinio ugdymo problema paskutinį šimtmetį buvo nuolat keliamą, o pastaruoju metu – ypač dažnai. Reikšmingai iškylo M. Lukšienės (2000, p. 21) mintis, kad menas po kalbos yra ta dvasinės veiklos sritis, kuri jautriai išreiškia žmogaus jausmus, protą, valią ir sąmonės reiškinius, jame besikryžiuojančią praeitį ir dabartį. Menas yra tarsi forma tradicijai sulydyti su dabartimi ir ateitimi, atlieka dalį kultūros interiorizavimo ir naujovių integravimo funkcijų. Tačiau atkreipiamas dėmesys,

kad savo ruožtu būtina ir meno vartotoją pakelti į tokį estetinės kultūros laipsnį, kad jis suvoktų, ką menas kalba apie jo paties būtį. Tad ugdymo(si) projekto metu buvo siekiama, kad mokiniai būtų emociškai ir intelektualiai aktyvūs, suprantantys, kad muzika tarytum kalba apie vidinį žmogaus gyvenimą, gyvenimišką patirtį, kurioje ir patys dalyvauja.

M. Barkauskaitė (2001) pažymi, kad mokinių agresyvumą, pyktį, negatyvią veiklą laisvalaikiu lemia humaniškumo, pedagoginės sąveikos stoka, mokinių nepripažinimas, todėl reikalinga stiprinti pagrindinių ugdymo proceso komponentų konstruktyvią sąveiką. Tai patvirtina, kad žmogiškasis „aš“ yra dalis bendros socialinės apraiškos, todėl įtraukiant mokinį į aktyvią praktinę veiklą reikšminga kryptingai panaudoti mokymo veiklos galimybes. L. Jovaišos (2001) pastebėjimais, populiarioji muzika, kaip ir mados, ji gali būti paprastesnė, lengviau, bet ne visiems prieinama ir tinkama. Todėl siektina, kad mokykla padėtų išsiugdyti estetinį skonį, pažinti save, savo aplinką, tradicijas, kad galima būtų tinkamai išsirinkti muzikos kūrinį ar madingą daiktą.

R. Bakutytės (2001) atlikti tyrimai parodė, kad jaunesniojo mokyklinio amžiaus mokinių humaniškumo turinį labiausiai nusako šios humaniškumo apraiškos: jautrumas, atvirumas, orumas ir atsakingumas. Teigiama, kad II–IV klasių mokinių humaniškus išgyvenimus lemia empatija. Mokiniai pakankamai gerai atpažįsta pamatines emocijas – pyktį, džiaugsmą, liūdesį ir baimę. Neretais atvejais giliai įžvelgia humaniškumo apraiškų prasmę (pagalbos, dalijimosi, nekeršijimo), tik jiems sunkoka apibrėžti humaniškumo sąvokų esmę. Gilindamasis ir plėtodamas šią mintį R. Vasiliauskas (1992) teigia, kad ugdomosios vertybės tampa mokinio savastimi, įsisąmoninamos identifikuojant save su tuo, kas reikšminga. Vertybių negalima išsiaiškinti be diskusijų, skatinančių mokinių analizuoti save, savo požiūrį, išgyventi emociškai įvairias vertybes, kartu jį drąsinančių, stiprinančių pasitikėjimą savimi, savo pasirinkimu. Todėl, remiantis projekto pedagogine idėja, tikėtina, kad mokytojo ir mokinių sėkmingos muzikinės veiklos garantas – prasmingas dialogas, padedantis suvokti kūrinio asmeninį poveikį, o populiarioji muzika kaip priemonė, leidžianti harmonizuoti prigimties galias – jausmus, protą, valią.

Tyrimo rezultatų aptarimas. Išsakytiems teiginiams iliustruoti pateikiamas dainos „Mama“ (muz. R. Šileikos, žodž. D. Teišerskytės) mokymo epizodas taikant asmeninės prasmės idėją.

Prieš dainą buvo teikiama informacija žodžiu aptariant veiklos nuostatą „Nuoširdumas“. Įvadinis pokalbis mokiniams – Ar jūs žinote, kad jūsų dėkingumas, pagalba, nuoširdumas yra pati didžiausia dovana Mamai. Jūs esate savo Mamoms Meilė, Rūpestis, Nerimas. Kiek daug gražių niuansų galima suteikti žodžiui „mama“ – mamytė, motutė, mamutė... Šis žodis skamba kasdien jūsų kalboje. Tačiau pasitaiko, kad vaikai (gal be blogos valios, gal net nesusimąstę?) pasako ir nepagarbų, įžeidžiantį žodį... Manau, kad jūs sutinkate, kad taip nedera elgtis. Norėčiau tikėti, kad jūs taip nesielsiate. Juk nuo motinos ir vaiko ryšio (nuo žmonių tarpusavio santykių) priklauso mūsų visuomenės ateitis. Juk žmogaus vertę lemia ne jo išorė, bet jo vidinis pasaulis, požiūris į gyvenimo vertybes.

Pasiklausysime šių dienų kompozitoriaus dainos „Mama“ instrumentinės fonogramos. Skambant muzikos garsams, pabandykite įsijausti ir įsivaizduoti mamos (močiutės) minčių pasaulį, jos jausmų būseną (gal ji džiaugiasi: jos vaikai puikiai mokosi ir padeda namuose, gal susirūpinusi, o gal ramiai nusiteikusi). (Pasiklausius ir aptarus mokomasi dainos melodijos.) Vėliau, išmokus melodiją, pritaikomi euristiniai elementai, atitinkantys emocines būsenas (pvz.: perteikdami nuoširdumo jausmą savo mamai...) mokiniai išreiškia keičiant dainavimo išraiškos būdus (balso tembrą, dinamiškus pokyčius, prasminių akcentus, veido mimiką, pan.); taigi suteikiamos galimybės jų saviraiškai (pagal Piličiauską, 1998).

Anot A. Piličiausko (1998), muzikos pažinimo „statybinė medžiaga“ yra meniniai išgyvenimai, kurie įprasminami nuoširdžioje, tarpusavio supratimu grįstoje aplinkoje, esant pagarbiems, geranoriškiems mokytojo ir mokinių tarpusavio santykiams. Todėl muzikos pamokoje tikslinga apgalvoti mokomosios medžiagos struktūrą, jos pateikimą ir sudaryti palankias sąlygas, skatinančias aktyvią mokinių veiklą bei bendradarbiavimą. Kaip žinia, dalyvaudamas veikloje, mokinyssusiformuoja atitinkamas nuostatas, lemiančias jo elgesio motyvus. Kadangi populiarioji muzika mokinių mėgstama, pažįstama, reikalinga išplėsti muzikos pasaulio pažinimą naujais aspektais taikant inovatyvių (asmeninės prasmės ir emocinio imitavimo) metodų ir populiariosios muzikos sintezę. Neabejotinai, muzikos pamokoje gali būti įvairių ir ne mažiau pagrįstų mokymo versijų, bet saikingi pedagogo žodžiai, taikant inovatyvius metodus, atveria plačias galimybes mokinių vaizduotės veiklai, mąstymui, kūrybiškumui, padeda sudaryti palankias sąlygas suvokti muziką, nurodyti vertybinių nuostatų pasirinkimo kryptį.

Atliekant ugdymo projektą ir analizuojant muzikinio ugdymo tobulinimo galimybes šiuolaikinėje mokykloje bei siekiant nustatyti mokinių muzikinės veiklos, požiūrio į populiariąją muziką ir vertybinių nuostatų formavimosi sąsajas buvo atlikta anketinė apklausa. Tyrimo pradžioje mokinių buvo prašoma pažymėti labiausiai mėgstamą klausytis muziką. Duomenys atskleidė, kad daugiau nei pusė tyrime dalyvavusių respondentų nurodė susidomėjimą populiariosios muzikos klausymu (54,1 proc.), populiariosios muzikos dainų dainavimu (59,0 proc.). Mažiau klausomasi akademinės (19,4 proc.), įvairios (17,8 proc.), liaudies (8,7 proc.) muzikos kūrinių. Taip pat mokinių buvo prašoma išreikšti savo nuostatas į mėgstamiausios muzikos koncertų lankymą. Duomenys rodo, kad daugiausia dėmesio mokiniai skirtų populiariosios muzikos koncertų lankymui (48,8 proc.), mažiau – įvairios, akademinės, liaudies muzikos koncertams. Tyrimo rezultatai rodo, kad jaunesniojo mokyklinio amžiaus mokinių muzikos vertybių skalėje populiarioji muzika užima pakankamai reikšmingą vietą.

Kaip žinia, noras lankyti tam tikros muzikos koncertus priklauso nuo mokinių trokštamų išgyvenimų, teikiančių jiems pasitenkinimą, o pamėgtų emocijų trauka, kaip specifinių emocinių išgyvenimų poreikis, skatina mokinių veiklą, apibrėžia pasirenkamos muzikos koncertų lankymą. Buvo siekta atskleisti mokinių elgesio ir jų suinteresuotumo lankyti tam tikros rūšies koncertus sąsajas (1 lentelė).

1 lentelė. Elgesio įsivertinimas pagal mokinių suinteresuotumą lankyti koncertus

Suinteresuotumas lankyti koncertus / Elgesio raiška	Liaudies ir akademinė muzika			Populiarioji muzika			p
	Nuo- lat	Gana daž- nai	Retai	Nuo- lat	Gana daž- nai	Retai	
Empiriniai požymiai							
Mokosi tam, kad pasirengtų gyvenimui	42,3	49,7	7,9	37,0	48,6	14,4	NS
Rūpi, kas vyksta Lietuvoje	61,9	30,7	7,4	52,0	32,2	15,8	**
Tausoja visuomeninį turtą	58,7	33,4	7,9	50,2	33,1	16,7	**
Negerai pasielgęs, stengiasi klaidą ištaisyti	69,8	24,9	5,3	54,2	24,9	5,3	***
Draugai pasitiki, nes sako tiesą	46,6	50,3	3,1	38,4	51,7	9,9	**
Reikalauja iš klasės draugų, kad jie vykdytų pareigas	42,3	46,6	11,1	37,0	42,1	20,9	*
Grožisi aplinka	58,7	34,9	6,4	46,9	40,1	13,0	**
Siekia neįskaudinti kitų	48,7	43,9	7,4	39,3	46,3	14,4	*
Padedą kitiems, jei reikalinga jiems pagalba	60,8	34,4	4,8	51,7	40,4	7,9	NS
Stengiasi paguosti nuliūdusius	62,4	33,9	3,7	53,1	35,9	11,0	**
Siekia išklaudyti kito nuomonę	58,7	37,0	4,3	48,5	43,2	8,3	**
Laikosi taisyklės „Ką darai, daryk gerai“	59,3	37,0	3,7	46,3	39,5	14,2	****

Kaip rodo atlikto tyrimo duomenys (1 lentelė), nustatyti statistiniai reikšmingumo lygmenys. Duomenys patvirtina, kad mokinių elgesio įsivertinimas skiriasi atsižvelgiant į jų polinkį lankyti populiariosios, liaudies ar akademinės muzikos koncertus, kitaip tariant, suinteresuotumas lankyti koncertus – tai siekis patenkinti atitinkamos muzikos poreikį, susijusį su vertybių pasirinkimu. Analizė leidžia įžvelgti, kad ne visuomet populiariosios muzikos koncertai daro palankią įtaką mokinių elgesiui, tarpusavio santykiams. Tad remiantis tyrimo duomenų įžvalgomis, studijuota literatūra, remiantis kultūros vertybę nusakančiais rodikliais (Pruskus, 2005), vykdant ugdymo(si) projektą buvo formuluojami ir aktualūs jaunesniojo mokyklinio amžiaus mokinių populiariosios muzikos repertuaro vertingumo atrankos kriterijai (atliekant ar klausant, vertinant muziką), kurie padėjo vertinti ir plėtoti mokinių muzikinės veiklos ir vertybinių nuostatų formavimosi sąsajas. Tai:

1. Estetiškumas (meninė išraiška), kurį apibūdina savybės: grožis, harmonija, forma. Šie komponentai gali būti papildyti ir kitais, rodančiais kūrinio estetinę vertę (stilius, mada). Šiuo aspektu svarbu: 1) muzikos (instrumentuotės) ir poetinio teksto tarpusavio harmonija; 2) muzikos formos bei turinio ir mokinių amžiaus ypatumų atitikimas (melodijos sandara, ritminis piešinys, balso diapazono ribos ir pan.); 3) intonacinio žodyno formavimas (pasiremiant lietuvių liaudies muzika); 4) meniniai išgyvenimai, kaip kūrinio turinio galimybės, kurios leistų patirti estetinę muzikos vertę, išgyventi muzikos kūrinio dvasines vertybes.
2. Istorinis vertingumas (istorinės sąsajos) nusako, kaip kūrinys atspindi to meto, kai jis kuriamas, gyvenimo sąlygas ir aplinkybes, kaip jis atspindi praeities tęstinumą. Atsižvelgiant į tai, kad: 1) kūrinų tematika atitiktų mokinių interesus, jų gyvenimo aktualijas; 2) kūrinų turinys supažindintų su muzikinės kultūros palikimu, muzikinės kūrybos ištakomis ir kt.

3. Autentiškumas (originalumas) pažymi, kad kūrinys yra tikras, originalus ir vienintelis. Nors kiekvienas muzikos kūrinys turi ištakas, mokytojus ir pan. Taip pabrėžiama: 1) atlikimas (savitas santykis su muzika ir sąmoningas siekis ją perteikti), išraiškos priemonių įvairovė; 2) ryšys su kitais mokymo turinio elementais (nuosekliu ir sistemingu muzikos žinių įsisąmoninimu, tarpdalykine integracija ir kt.).

Šiuo požiūriu aptariant mokinių pasirinkimą lankyti mėgstamiausios muzikos koncertus, svarbu skatinti juos atrasti asmeninį kūrinio prasingumą. Tad šiandien aktualus tampa muzikos klausymosi ir muzikavimo įgūdžių ugdymas, t. y. vaiko asmenybės, įgijusios garsinės savikontrolės įgūdžių ir emocinio jautrumo bei subtilumo muzikos garsams jausmo, brandinimas.

Tolesni tyrimo duomenys atskleidžia suinteresuotumo lankyti populiariosios, liaudies, akademinės muzikos koncertų sąsajas su bendravimo ir bendradarbiavimo ypatumais klasėje (2 lentelė).

2 lentelė. Bendravimo ir bendradarbiavimo ypatumai klasėje pagal suinteresuotumą lankyti koncertus

Bendravimo ir bendradarbiavimo ypatumai klasėje		Suinteresuotumas lankyti koncertus	Liaudies ir akademinė muzika	Populiarioji muzika	$\chi^2 = X$; df = 5; p < X
Mokinių draugiškumas	Klasė nuolat draugiška ir susitelkusi		23,3	19,8	$\chi^2 = 16,7$; df = 5; p < 0,01
	Klasė gana draugiška		25,4	21,2	
	Klasėje nebūna konfliktų, tačiau draugiškumo stokojama		28,0	19,5	
	Klasėje pasitaiko tarpusavio nesutarimų ir nesusipratimų		18,5	27,4	
	Klasė nedraugiška, mokiniai susiskaldę į grupes		3,2	7,9	
	Klasėje būdingas mokinių priešiškas, tarpusavio konfliktai		1,6	4,2	
Mokinių atsakingumas	Mokiniai jaučia atsakomybę už savo klasę		23,3	22,9	$\chi^2 = 12,4$; df = 5; p < 0,05
	Dauguma rūpinasi klasės reikalais, tačiau yra ir abejingų mokinių		32,8	26,3	
	Mokiniai nepatenkinti neigiamais reiškiniais klasėje, tačiau nerodo iniciatyvos juos šalinti		19,0	14,1	
	Vyrauja nuomonė, kad klasės reikalus reikia spręsti mokytojų nurodymu		15,9	19,2	
	Stengiamasi kuo mažiau informuoti mokytojus apie klasės reikalus		5,8	7,6	
	Kiekvienas mokinytis rūpinasi tik savimi		3,2	9,9	
Tarpusavio pagalba klasėje	Klasėje mokiniai padeda vienas kitam be išorinio skatinimo		28,6	26,3	NS
	Vienas kitam padeda tik artimi draugai		33,9	26,0	
	Gaunama pagalba tik tada, kai jos prašoma		19,0	23,2	
	Mokiniai padeda vienas kitam mokytojui nurodžius		10,6	11,9	
	Klasėje nėra tradicijos padėti vienas kitam		4,2	5,5	
	Mokiniai nesitiki, kad klasės draugai jiems padės		3,7	7,1	

NS – skirtumas statistiškai nereikšmingas

Kaip matyti, bendraamžiai ir bendravimo reikmė sudaro reikšmingą jaunesniojo mokyklinio amžiaus mokinio gyvenimo sociume dalį. Pastebėtina, kad mėgstantys liaudies, akademinės muzikos koncertus palankiau atsižvelgia į savijautos klasėje vertinimą, rūpinimąsi klasės reikalais, abipusį bendradarbiavimą. Tad siektina, kad kūrybiškas ir platesnis populiariosios muzikos repertuaro interpretavimas įtrauktų mokinius į gyvenimiškas klases, mokyklos ar kitos jiems artimos aplinkos situacijas, kurias jie galėtų aptarti, vertinti. Vadinasi, muzikos pamokose yra svarbios pedagogo inicijuojamos diskusijos, taikant inovatyvius metodus, skatinančios mokinius argumentuoti savo nuomonę, formuoti(s) vertybines nuostatas, plėtoti sprendimų ir vertinimų savarankiškumą.

Išvados

1. Mokslinės literatūros analizės pagrindu ugdymas šiandien suprantamas kaip nuolatinės kaitos ir perimamumo integralus procesas, tikslingai kreipiamas žmogaus santykiams su pasauliu tobulinti. Žmonijos kultūros istorija ir sukaupta pedagoginė patirtis yra pamatas šių dienų bendrajam muzikiniam ugdymui, praeities ir dabarties muzikinės kultūros vertybių siejimui, puoselėjimui.

2. Nemažai bendrosios pedagogikos mokslininkų muzikos menui teikia svarbią ugdomąją funkciją, tačiau lieka neišskus šių dienų kultūrinio fenomeno – populiariosios muzikos – ugdomasis vaidmuo.

3. Atliktas tyrimas leidžia teigti, kad, tobulinant tradicinį muzikinio ugdymo turinį, asmeninės prasmės ir emocinio imitavimo metodai priimtini jaunesniojo mokyklinio amžiaus mokinių vertybinėms nuostatoms ugdyti integruojant populiariąją muziką. Asmeninės prasmės metodo idėja leidžia bendrauti su muzika taip, kad atsiranda galimybė geriau pažinti save ir kitus. Emocinio imitavimo metodas, kartu tai ir būdas, leidžia siekti aukštesnio tikslo – gebėjimo gyventi paties susikurtais jausmais, mintimis. Visa tai lyg muzikinis pretekstas bendrauti pačiam su savimi ir su kitais, sudarant galimybę atsigręžti atgal ar pažvelgti pirmyn. Taip atskleidžiamas ne tik pažinimo individualumas, bet ir suvokėjo vertybinė nuostata.

Literatūra

- Aramavičiūtė, V. (2005). *Auklėjimas ir dvasinė asmenybės branda*. Vilnius: Gimtasis žodis.
- Aramavičiūtė, V., Martišauskienė, E. (2009). Vertybės: švietimo strategija ir realybė. *Pedagogika*, t. 95, p. 28–34.
- Arends, R. I. (1998). *Mokomės mokyti*. Vilnius: Margi raštai.
- Bakutyte, R. (2001). *Pradinių klasių mokinių humaniškumo ugdymas*. Šiauliai: ŠU leidykla.
- Barkauskaitė, M. (2001). *Paaugliai: sociopedagoginė dinamika*. Vilnius: VPU leidykla.

- Barkauskaitė, M. (2006). *Suaugusiųjų pedagogikos gairės*. Vilnius: VPU leidykla.
- Boal-Palheiros, G. M., Hargreaves, D. J. (2001). Listening to music at home and at school. *British Journal of Music Education*, Ed. 18 : 2, p. 103–118.
- Davis, S. G., Blair, D. V. (2011). Popular Music in American teacher education: A glimpse into a secondary methods course. *International Journal of music Education*, Vol. 29, No. 2, p. 124–140.
- Freire, P. (2000). *Kritinės sąmonės ugdymas*. Vilnius: Tyto alba.
- Fullan, M. (1998). *Pokyčių jėgos: skverbimasis į ugdymo reformos gelmes*. Vilnius: Tyto alba.
- Girdzijauskas, A. (2012). *Muzikos klausymo metodai*. Klaipėda: KU leidykla.
- Green, L. (2006). Popular music education in and for itself, and for „other” music: current research in the classroom. *International Journal of music Education*, Vol. 24, No. 2, p. 101–118.
- Grendstad, N. M. (1999). *Vaizduotė ir jausmai*. Vilnius: Margi raštai.
- Hargreaves, A. (1999). *Keičiasi mokytojai, keičiasi laikai: mokytojų darbas ir kultūra postmoderniajame amžiuje*. Vilnius: Tyto alba.
- Jensen, E. (1999). *Tobulas mokymas*. Vilnius: Ab ovo.
- Johansen, B. A., Rathe, A. L., Rathe, J. (1999). *Vaiko galimybės ir mokykla*. Vilnius: Margi raštai.
- Jonilienė, M. (2008). Vaiko dorinių vaizdinių ir juos lydinių išgyvenimų ypatumai. *Pedagogika*, t. 92, p. 103–109.
- Jovaiša, L. (2001). *Ugdymo mokslas ir praktika*. Vilnius: Agora.
- Komenskis, J. A. (1975). *Rinktiniai – pedagoginiai raštai*. Kaunas: Šviesa.
- Lukšienė, M. (2000). *Jungtys*. Vilnius: Alma littera.
- Mantie, R. (2013). A Comparison of “Popular Music Pedagogy” Discourses. *Journal of Research in Music Education*, Vol. 61, No. 3, p. 334–352.
- Navickienė, L. (2005). *Emocinio imitavimo metodas*. Vilnius: Kronta.
- O’Sullivan, M. (2006). Lesion observatio and quality in primary education as contextual teaching and learning processes. *International Journal of Educational Development*, No. 26, p. 246–260.
- Pestalocis, J. H. (1989). *Pedagoginiai raštai*. Kaunas: Šviesa.
- Piličiauskas, A. (1998). *Muzikos pažinimas*. 2-oji knyga. Stadijos, rezultatai ir reikšmė. Vilnius: LAMUC.
- Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosios programos*. (2009). Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras.
- Pradinio ugdymo bendroji programa* (1 priedas). (2009). Švietimo aprūpinimo centras.
- Pruskus, V. (2005). *Vertybės rinkoje: sąveika ir pasirinkimas*. Vilnius: VPU.
- Sakadolskienė, E. (2012). *Muzikos kūrinys, kaip vaizdinys: priemonė muzikos klausymuisi*. Vilnius: Edukologija.
- Soderman, J., Folkestad, G. (2004). How Hip-hop Musicians Learn: Strategies in Informal Creative Music Making. *Music Education Research*, Vol. 6, No. 3, p. 313–326.
- Suchomlinskis, V. (1978). *Širdį atiduodu vaikams*. Kaunas: Šviesa.
- Swanwick, K. (2008). The ‘good-enough’ music teacher. *British Journal of Music. Education*, Vol. 25, No. 1, p. 9–22.

- Swanwick, K. (2012). Understanding Music as the Philosophical Focus of Music Education. In: *The Oxford Handbook of Philosophy in Music Education*. Ed. W. Bowman, A. L. Frega, p. 328–345.
- Vakeva, L. (2006). Teaching Popular Music in Finland: What's Up, What's Ahead? *International Journal of Music Education*, Vol. 24, No. 2, p. 126–131.
- Vasiliauskas, R. (1992). *Vertybių ugdymas*. Vilnius: VPU.
- Vitkauskas, R., Abramauskienė, J., Barisas, K., Kirliauskienė, R., Tarnauskaitė-Palubinskienė, V. (2012). *Bendrasis muzikinis ugdymas Lietuvoje*. Vilnius: Edukologija.
- Weeden, P., Winter, J., Broadfoot, P. (2005). *Vertinimas. Ką tai reiškia mokykloms?* Vilnius: Garnelis.
- Руссо, Ж. Ж. (1961). *Избранные сочинения*. Т. 1. Москва: Государственное издательство художественной литературы, с. 545–748.

Improvement of music education employing innovative methods

Asta Rauduvaite

Lithuanian University of Educational Sciences, Faculty of Education, Department of Music,
Studentų St. 39, LT-08106 Vilnius, Lithuania, e-mail asta.rauduvaite@leu.lt

Summary

The article discusses possibilities for improvement of music education employing innovative methods of personal meaning and emotional imitation: the topicality of this process while developing value-based attitudes of junior school age children and integrating popular music in the context of theories of pedagogical thought development is substantiated, following the results of the research, the links of school students' music activities and formation of value-based principles are discussed as well as possibilities for music education improvement in a contemporary school.

On the basis of scientific literature analysis, education at present is perceived as an integral process of constant change and continuity, which is purposefully directed towards improvement of relations of an individual with the surrounding world. History of human culture and accumulated pedagogical experience serve as foundation for general music education today, for linking of past and present values of music culture as well as for their nurturance.

A considerable number of researchers in general pedagogy tend to ascribe a very important educative function to music but the role of popular music, as a modern cultural phenomenon, remains unrevealed. The conducted research allows to conclude that striving for improvement of content of traditional music education, the methods of personal meaning and emotional imitation are acceptable to develop value-based principles of junior school children through integration

of popular music. The idea of personal meaning method enables learners to communicate with music in a way, which creates preconditions for better cognition of oneself and others. Method of emotional imitation enables a learner to pursue a higher goal, i.e., an ability to live using personally created feelings and thoughts. All this is as if a music-based pretext to communicate with oneself and with others creating a possibility for turning back and looking forward. Thus, not only individuality of cognition but also a value-based attitude of a perceiver are revealed.

Keywords: *innovative methods, value-based principles, popular music.*

Īteikta / Received 2014-01-29
Priimta / Accepted 2014-03-29